

Promišljanja uz 2. Vazmenu Nedjelju

19. travanj 2020.

Liturgijska čitanja 2. Vazmene Nedjelje:

1. čitanje: Dj 2, 42-47

Psalam: Ps 118 , 2-4. 13-15.22-24

2. čitanje: 1Pt 1, 3-9

Evandjelje: Iv 20, 19-31

Slušajući evandjelje Druge vazmene nedjelje u istome trenutku mogu se u nama probuditi u mnogočemu dvostruki, pa i zbunjujući osjećaji. S jedne strane možemo reći kako je ono sjajan opis situacije u kojoj se našao čovjek diljem svijeta – zatvoren u prostor svoga doma, baš kao i učenici u strahu od židova. Dok opet s druge strane, isto evandjelje ove nedjelje, donosi u tu istu situaciju maestralni obrat, kada u isti zatvoreni prostor stupa sam Uskrslu Krist i govori – Mir vama! Na prvi pogled, a bez velikoga poznavanja Biblije, te isto tako i samoga evandjelja po Ivanu, koje je u sebi bogato upravo zbog same činjenice sposobnosti uzdizanja čovjeka s jedne zemaljske odnosno naravne razine teksta na onu drugu onostranu – nadnaravnu, možemo kao većina ljudi reći – riječ je o običnom pozdravu - poput onoga kada pozdravimo nekoga na ulici. Kristov „Mir vama“, nadilazi tek puki pozdrav koji upućujemo prolaznicima u parku nedaleko svoga doma. Poznavatelju Biblije jasno je kako se u riječi koju Krist upućuje učenicima – „Mir vama“ – krije neizmjereno bogatstvo značenja.¹ Neki biblijski stručnjaci ići će tako daleko i reći kako je u riječi mir na neki način sadržana cjelokupna osoba i portret Isusa Krista, jer je On istinski donositelj mira. Opet, nekima to može zvučati tako otrcano i banalno jer o miru svi govore. No, zaustavivši se na grčko-rimskom ambijentu, iz kojega se i rađa sam evanđeoski tekst kao vrhunsko literarno djelo, riječ „mir“ ipak ima uistinu snažno značenje. Bez ulaženja u velike rasprave, jer to nije cilj moga promišljanja, dovoljno je prisjetiti se kako su mnogi rimski carevi i vladari bili čašćeni

¹Grčki izraz „eirenehymen“ koji se na hrvatski jezik prevodi s „mir vama“, ekvivalent je hebrejskog izraza „šalom alehem“ te u sebi nosi daleko veće značenje od pukog pozdrava. U Starome zavjetu ove riječi izriču figure koje su onostrane (anđeli), ali su u određenim trenucima biblijske naracije prikazane kao direktni akteri povijesnih zbivanja – usp. Suci 6, 23; Dan 10, 19.

upravo na temelju toga što su vojnim podvizima donosili mir carstvu. Kako živim u Rimu, imao sam priliku više puta izbliza proučavati spomenike na kojim stoji napisano „Pax Romana“², odnosno „Pax Augusta“³. Brzopleti zaključak u ovome trenutku bio bi poguban. Usporediti Krista s imperatorom ili bilo kojim rimskim vladarom vodio bi nas u neminovnu povijesnu, literarnu, ali i vjersku propast. Razlog je jedan jedini. Dok su se svi rimski vladari trudili u carstvu uspostaviti mir ratnim pohodom te političkim umijećem, Krist to ne čini. Dok Neron, ili pak August vodi polemike⁴ i žustro inzistira na poštivanju vlastite pretenzije za moći, Krist to ne čini. Lako je dakle zaključiti kako Krist, a s time i kršćanstvo, kada uvode kategoriju mira u svijet, misle o nekom drugom miru, a ne tek pukom blagostanju i odsutnosti rata, boli i svih nedaća koje tako invazivno nadiru na biće zvano čovjek. O kakvom onda miru progovara Krist u evanđeoskom odlomku kojega čitamo ove nedjelje? Odgovor na to pitanje daje nam samo Evanđelje, odnosno gesta koja prati Kristov mir. Što on čini nakon svojih riječi? Pokazuje im svoje probodeno tijelo, svoje ruke i bok. Sada uviđamo radikalni zaokret u poimanju mira koji donosi Krist svojim učenicima. Njegov mir proizlazi iz probodenih ruku i boka. Kristov mir jest mir probodenoga Jaganjca, a ne mir ratnika koji pod svaku cijenu želi sačuvati integritet svoje materijalne pojavnosti. Probodene ruke i bok kao da pričaju drugu priču, onu pak o ranjenom vojskovođi koji izdišući gleda kako drugi prima u nasljeđe ono za što se on svim silama borio. Međutim, Krist umire svjestan kako Njegovo nasljeđe nadilazi granice materijalnosti ovoga svijeta. Koliko puta u evanđeljima spominje da, ako se može govoriti o Njegovu kraljevstvu, onda ono nije od ovoga svijeta, jer da jest - njegove bi se sluge borile da ne bude predan i ubijen (usp. Iv 18, 33-37). Samo evanđelje dakle ukazuje na radikalno nadilaženje grčevitog prevrednovanja ovozemaljske stvarnosti. Ono ga želi nadići i to svim silama. No ipak, ne učiniti ga nevrijednim, nego zemaljskome dati pravo poimanje. Stoga, Kristov nas mir uči tome da se življenju materijalnoga nužno treba pridodati dimenzija žrtve i samoprijegora koji su sposobni od nas učiniti ljude oblikovane po mjeri Boga koji nas ljubi. Jer Njegov mir zaslužen je probodenošću. Tu se dakle krije razlog neprestanih poveznica evanđelista između probodenog i uskrslog Krista. Jedan bez drugog nije pojmljiv. Takvo povezivanje vidimo i kod evanđelista Luke, a danas vidimo i kod Ivana jer obojica žele naglasiti tu neprikosnovenu vezu mučenog i uskrslog Krista. Kako god, naši evanđelisti se tu ne zaustavljaju, nego rade još jedan radikalniji korak kada u svoju sliku dodaju još jednu boju – Duha Božjega. Naime, proslavljeni Krist nakon riječi i gesta, čini i jednu konkretnu radnju –

² „Pax Romana” – rimski mir. Vrlo pojednostavljeno rečeno, bez ulaska u dublju povijesnu analizu ovoga naslova, cilj ovih natpisa jest komemoracija nekog cara (vladara) zbog zasluga za život Rimskoga carstva.

³ „Pax Augusta” – Augustov mir

⁴Riječ *polemika* potječe od grčke riječi *polemos* što u prijevodu na hrvatski jezik znači „rat“.

udiše svoga Duha okupljenim učenicima i na taj način donosi nam apsolutni ključ za razumijevanje ovoga evanđeoskog odlomka, ali i lika i osobe Isusa Krista. Nije naodmet spomenuti kako glagol koji rabi evanđelist Ivan, kada govori o „udisanju“, jest isti onaj koji nalazimo u Knjizi Postanka gdje čitamo kako Bog udiše duha svim živim bićima - kako bi mogli živjeti, kako bi mogli biti (usp. Post 2, 7). Što se dakle događa u susretu Uskrslog s učenicima? Na neki način možemo reći kako se događa stvaranje novoga čovjeka po mjeri Uskrsloga Krista. Čovjeka koji više nije pozvan prepoznavati Boga samo u materijalnim datostima zemaljske stvarnosti, iako će materijalno prepoznavanje i dalje imati veliku ulogu, a to će biti vidljivo kasnije; nego je pozvan napraviti radikalni iskorak prema prepoznavanju Boga u snazi Duha Svetoga. Stoga će jedino čovjek napunjen Duhom Božjim biti sposoban prepoznati Uskrsloga u okolnostima života koje su mu dane. Ipak valja isto tako naglasiti kako je ovdje u igri „dar Duha“ jer Krist ga daruje. Odnosno, Njegova muka i smrt čovjeku su omogućili pristup takvome neprocjenjivome daru. Zato je jedino Krist onaj koji ga istinski i autentično daje, a to vidimo u današnjem evanđelju. Kako se to pak događa i biva vidljivim u našim životima? Sama evanđelja ne daju direktan odgovor, no daje nam ga sv. Pavao u svojim poslanicama. Danas pak u liturgiji Božje Riječi ne čitamo niti jedan odlomak iz njegovih poslanica, što inače činimo kada u drugome čitanju gotovo svake nedjelje odjekuju njegovi tekstovi. Uskrsna liturgija nam je u drugome čitanju donijela upravo njegov ulomak, kada smo u poslanici Kološanima slušali: „Ako ste suuskrsli s Kristom, tražite što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu! Za onim gore težite, ne za zemaljskim! Ta umrijeteste i život je vaš skriven s Kristom u Bogu! Kad se pojavi Krist, život vaš, tada ćete se i vi s njime pojaviti u slavi“ (Kol 3,1-4). Važno je naglasiti kako ovdje Pavao ne želi izreći hipotezu (ako ste), nego pak konstatira činjenicu da mi jesmo su-uskrsli s Kristom te da je naš život skriven u Bogu. To je tako snažan fakt da nas treba ispuniti nevjerojatnom radošću. Nadalje, Pavao u poslanici Rimljanima veli: „Ako li Duh Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih prebiva u vama, Onaj koji uskrisi Krista od mrtvih oživit će i smrtna tijela vaša po Duhu svome koji prebiva u vama.“ (usp. Rim 8,11) Što uočavamo? Možemo primijetiti kako sam Pavao neprestano uočava činjenicu primarne važnosti Duha Božjega koji je temeljni tvorac i garancija našega smisla i spašenosti. Budući nam je darovan Duh, sposobni smo Boga prepoznavati, sposobni smo ga osluškiivati i po Njemu živjeti do dana potpune jasnoće i Njegova, ali i našega života. Da, Duh Božji nam pokušava razjasniti Božji život, ali isto tako i nas samima sebi jer smo još uvijek i sebi skriveni kako veli poslanica Kološanima. Stoga sada uočavamo i smisao te snagu današnjega evanđelja kada Uskrsli Krist svojim daruje Duha. No, evanđelje tu ne staje nego na scenu stupa Toma.

Uočiti ćemo kako se današnje evanđelje odvija u širokom vremenskom rasponu od osam dana (usp. Iv 20,19-23 – prva scena; rr. 24-29: druga scena). Dok se susret učenika s Uskrsnim dogodio prvoga dana, odnosno na sam dan Uskrsa, Toma Krista susreće tek osmoga dana jer prvoga dana nije bio zajedno s učenicima. Prvo što možemo zapaziti je kako Toma ne stupa u direktan razgovor s Kristom nego se obraća zajednici koja sva zanesena govori – vidjeli smo Gospodina! Toma ne vjeruje kazivanju zajednice. Stavlja u pitanje njihovo svjedočanstvo. I to kakvo svjedočanstvo? Svjedočanstvo materijalnog ispitivanja jer oni govore – vidjeli smo Gospodina! Što drugo možemo zaključiti iz iskaza kada netko kaže – vidio sam. Jedini zaključak biti će onaj da taj koji nam govori doista ima uvid u stvarnost o kojoj nam zbori. Stoga će Tomina reakcija u okvirima ovoga evanđeoskoga teksta biti puna ironije jer on ne želi vjerovati kazivanju učenika koji su vidjeli Krista i koji im je, čak štoviše, pokazao svoje rane, nego on sam želi imati uvid u istu materijalnu stvarnost. Kako je šaljiv naš Toma. Psiholozi će reći kako je na djelu ljudsko traganje koje je imanentno svakome čovjeku dokle god je misaono biće, jer svi se mi želimo uvjeriti, sumnjati ili pak jednostavno postaviti pitanje. S druge strane bibličar će prelistati ovo isto evanđelje i uvjeriti se kako je Toma već pokazivao znakove nesposobnosti shvaćanja Isusa Krista. Dovoljno je prisjetiti se njegovih pomalo i „glupih“ izjava iz jedanaestog poglavlja Ivanova evanđelja kada je sam Toma zaželio i sam umrijeti, i poći za Lazarom (usp. Iv 11,14-16). Međutim, čemu smo svjedoci u ovome evanđeoskom odlomku? Rekao bih prije svega, da svjedočimo genijalnosti evanđelista Ivana koji kroz prikaze svojih likova svakoga čitatelja dovodi do ispovijedanja vjere i to neizmjerne vjere. Kako pak nastavlja evanđeoski ulomak? Maestralno! Zašto? Sam Krist stupa u dijalog s Tomom te čini ni više ni manje, nego isto što je malo prije učinio s ostalim učenicima – poziva Tomu da promotri materijalnu stvarnost onako kako ju vidi svaki čovjek bez iznimke. Još više, Krist ga poziva i da dodirne rane. Onaj isti Krist koji je u ovom istom poglavlju evanđelja Mariji rekao – *Ne dodiruj me!* I što čini Toma? Svaki čitatelj ovoga teksta, ako ga je pomno pratio od početka zaključit će – da, dodiruje Krista. Međutim, to se ne događa. Na jednak način to se ne događa ni u susretu s Marijom Magdalenom (usp. Iv 20,11-18). Jer Krist traži nešto više. On sam traži radikalno nadilaženje uhodanog promatranja materijalne stvarnosti. Krist na neki način, možemo to tako reći, želi transformirati i lik Marije i lik Tome jer će im dati jednu novu perspektivu – onu duhovnu. Iz tog razloga Toma isto tako odustaje te čini nešto nevjerojatno. Ispovijeda svoju vjeru i to na do tada neviđen način. Izriče najveću moguću ispovijest vjere u evanđeljima, kada kaže – *Gospodin moj i Bog moj*. Što se dogodilo u Tomi da može učiniti takav korak? U Tomi se odvio proces koji evanđelist želi da se dogodi u svakome koji čita ovo isto evanđelje – hod od vjere koja

propitkuje do vjere koja ispovijeda Uskrsloga Krista. No, ostaje nam onda jedno pitanje. O kakvome se gledanju može govoriti u kontekstu ovoga evanđeoskog odlomka? Jer više se puta ovaj tekst izražava u kategorijama gledanja. Učenici gledaju Isusa te na posljetku kažu samome Tomi da su vidjeli. Sam Toma gleda te na koncu ispovijeda vjeru u Uskrsloga. Gledati, te na posljetku vidjeti, u ovome evanđeoskom odlomku ima jednu višu dimenziju od pukog promatranja materijalne stvarnosti, iako se u prvi mah čini da je riječ o potvrdi materijalne stvarnosti koja je pred nama. Gledati i vidjeti u ovome se tekstu događa u snazi djelovanja Kristova Duha. Tek čovjek u prostoru i posjedu Božjega Duha, koji nam je dan po zaslugama muke i smrti Isusa Krista, biti će sposoban Boga gledati i prepoznati u svom životu. U stvarnosti koja ga okružuje, čovjek u Duhu moći će uvijek uočavati znakove Uskrslog Krista. Zar ne da to isto vidimo i u današnjem prvom čitanju iz *Djela apostolskih* gdje je više puta naglašeno „zajedništvo“. Prvim kršćanima sve bijaše zajedničko (usp. Dj 2, 42-47). Kao refren, riječ „zajedništvo“, odzvanja prvim čitanjem od početka do kraja. To pak čitanje u perspektivi autora Djela apostolskih smješteno je u drugo poglavlje iste Knjige, odnosno u život prve kršćanske zajednice nakon Pedesetnice – izlivanja Duha Svetoga na učenike. Nije čudno i sasvim je razložno da se zapitamo nad ovim tekstom – kako je uopće moguće takvo zajedništvo? Mnogi će tumači ovoga teksta zastati te reći kako je ovo idealni prikaz života prve Crkve, koji služi kao model svim zajednicama u budućnosti. No time na neki način umanjujemo ljepotu i duh kojim odiše ovaj biblijski tekst. A ljepotu mu upravo daje život u Duhu Božjemu koji nas čini jednim tijelom. Jer tako često gledamo naše živote i prečesto se nalazimo u ne-zajedništvu. Koji je razlog tome? Hm, Biblija je sve samo ne knjiga recepata, reći će poznati švicarski bibličar Thomas Römer. Ona svojom naracijom provocira, budi misao, ali ne želi biti knjiga recepata jer je nešto dublje. Stoga dopustimo da nam baš Božja Riječ - Biblija, u ovome vremenu bude put dolaska do Boga. To su pak činili prvi kršćani: „Braća bijahu postojana u nauku apostolskom, u zajedništvu, lomljenju kruha i molitvama.“ (Dj 2,42) Nasljedujmo taj put, jer to je put otvaranja Duhu Božjemu, kojega već posjedujemo u snazi krštenja, kojega smo primili u krilu Crkve. Osnažimo svoju vjeru u djelotvornost toga istoga Duha te budimo radosni kršćani koji Uskrsloga nose i svjedoče do dana susreta s Njime u slavi.

Vlč. mr. sc. Ivan Benaković